

ΜΑΡΤΥΡΙΑ ΤΟΥ ΤΑΤΙΑΝΟΥ ΠΕΡΙ ΤΟΥ ΗΡΑΚΛΕΙΤΟΥ

Ὁ Τατιανὸς εἰς τὸ «Πρὸς Ἑλληνας» ἀπολογητικὸν τοῦ σύγγραμμά, κεφ. 3, γράφει περὶ Ἡρακλείτου τὰ ἀκόλουθα :

«Τὸν γὰρ Ἡράκλειτον οὐκ ἂν ἀποδεξαίμην ἑμαυτὸν ἐδιδασχάμην εἰπόντα διὰ τὸ αὐτοδίδακτον εἶναι καὶ ὑπερήφανον οὐδ' ἂν ἐπαινέσαιμι κατακρύψαντα τὴν ποίησιν ἐν τῷ τῆς Ἀρτέμιδος ἱερῷ, μυστηριωδῶς ὅπως ὕστερον ἢ ταύτης ἕκδοσις γίνηται» καὶ γὰρ οἷς μέλλον ἐστὶ περὶ τούτων, φασὶν *Ἐὐριπίδην τὸν τραγωδοποιὸν καιόντα καὶ ἀναγινώσκοντα διὰ μνήμης κατ' ὀλίγον τὸ Ἡρακλείτειον σκότος τοῖς σπουδαίοις παραδεδοκέναι*».

Τὸ νέον, ὅπερ προσθέτει ἡ ἀνωτέρω μαρτυρία, εἶναι ὅτι ὁ Εὐριπίδης ἀπομνημονεύων κατόπιν ἀναγνώσεως τὸ περιεχόμενον τοῦ εἰς τὸ ἱερὸν τῆς Ἀρτέμιδος κατατεθειμένου συγγράμματος τοῦ Ἡρακλείτου ἔκαμνε τοῦτο κατὰ τμήματα γνωστὸν εἰς τοὺς λογίους τῆς ἐποχῆς του. Οὐδεὶς ὑπάρχει λόγος νὰ δεχθῶμεν κατὰ γράμμα τὴν εἶδησιν. Δυνάμεθα ὅμως ἐξ αὐτῆς ὀρμώμενοι νὰ εἰκάσωμεν ὅτι κατὰ τὴν ἀρχαιότητα ὑπῆρχεν παράδοσις περὶ τῆς διὰ ἀπομνημονεύσεως διαδόσεως τμημάτων ἐκ τοῦ ἔργου τοῦ Ἡρακλείτου. Ἀφορμὴν, διὰ νὰ λάβῃ γένεσιν τοιαύτη εἶδησις, εἶναι δυνατόν νὰ παρέσχεν ἡ ἰδιότυπος ἐκφραστικὴ γλωσσικὴ διατύπωσις τῶν ἀποσπασμάτων, ἧτις πράγματι εὐνοεῖ τὴν εὐκόλον αὐτῶν ἀπομνημόνευσιν. Ἐκτὸς ἐὰν ἀκολουθοῦντες γνώμην διατυπωθεῖσαν μετ' ἐπιφυλάξεως ὑπὸ τοῦ Kirk (*The cosmic Frag.*, σελ. 7) δεχθῶμεν ὅτι ὁ Ἡράκλειτος ἤρκειτο εἰς τὴν προφορικῶς μόνον ἐξαγγελίαν τῶν γνωμῶν του, αἵτινες ἔπειτα κατεγράφησαν εἰς βιβλίον ὑπὸ τινος τῶν μαθητῶν του.